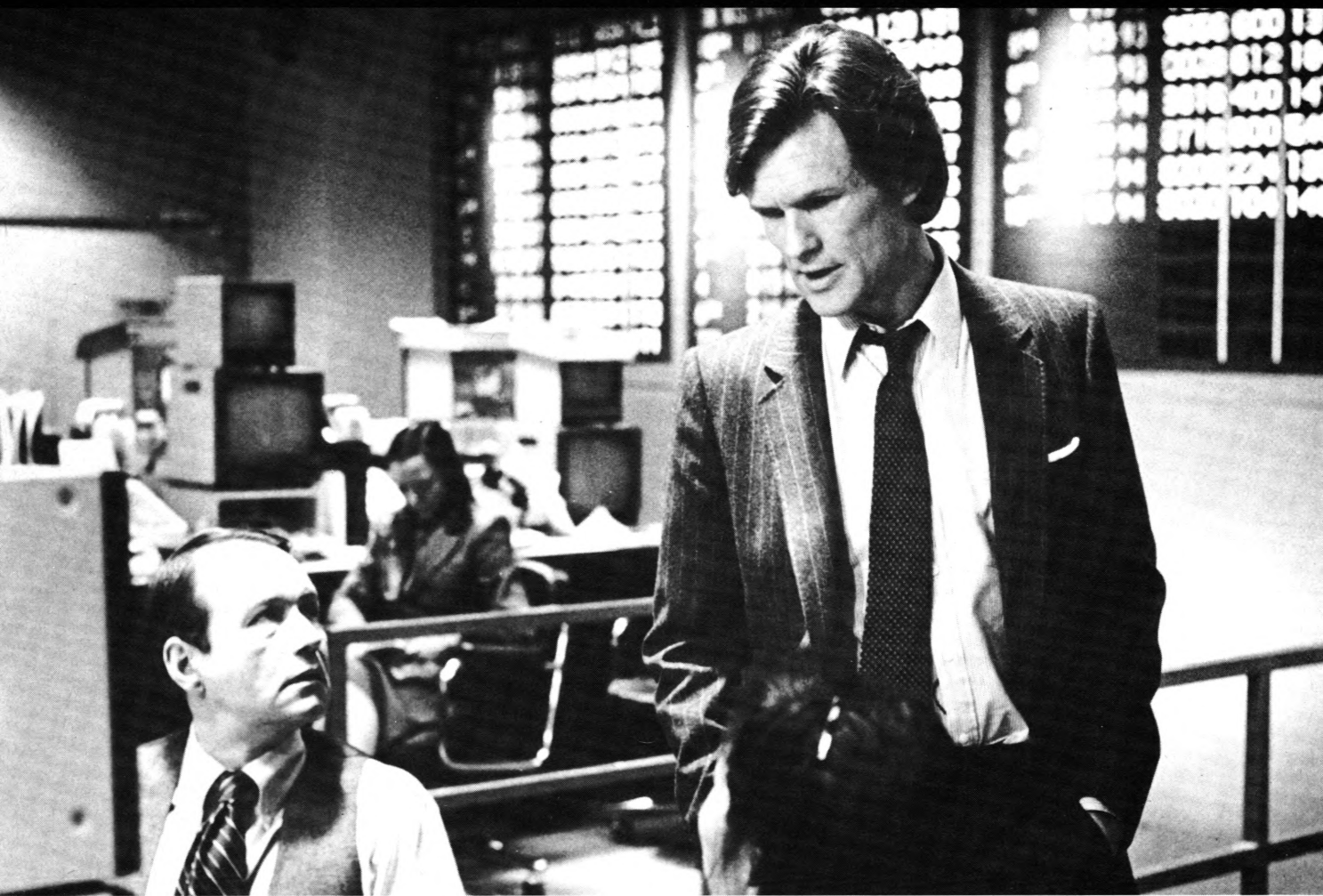
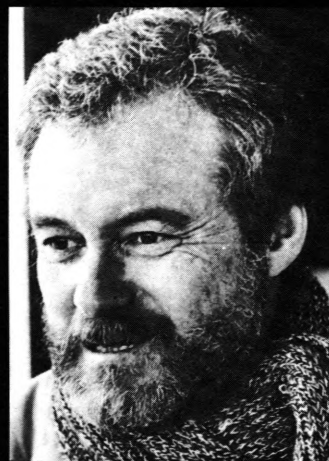


Synliggørelsen af det usynlige

Dan Nissen analyserer Alan J. Pakulas »Hemmelig forbindelse«, der dramatiserer pengeverdens skjulte magtrelationer



Kris Kristofferson i »Hemmelig forbindelse«. Øverst Alan J. Pakula

»Hvad tænker du på«, spørger Lee den unge bankmand Hub Smith. »På illusionen om sikkerhed«, svarer han – og kameraet bevæger sig langsomt væk fra dem og op over de dansende mennesker til det glitrende high society bal, hvor ordvekslingen finder sted. Og samtidig erstattes realmusikken af en underlægningsmusik der får de dansende til at tage sig ud som livløst spjættende marionetter, ude af takt med den virkelighed, der styrer deres liv. De danser »på randen af afgrunden« som en Heinesen kunne have formuleret det.

Scenen forekommer i begyndelsen af Alan Pakulas nye film »Hemmelig forbindelse«, en næsten apokalyptisk vision om »verdens undergang som vi kender den«. Men ragnarokket er ikke den totale atomkrig eller lignende spektakulære begivenheder, derimod noget så udramatisk, tørt og kedsommeligt som et sammenbrud i den verdensøkonomi, vi alle er en del af. Denne tilsyneladende velorganiserede, velkontrollerede og glitrende verden af store penge, magt og indflydelse er, har manuskriptforfatterne sagt i en anden sammenhæng, i virkeligheden en

blanding af et spillecasino og kontrollårnet i en lufthavn. Sikkerheden er en illusion, og det er filmens hensigt at vise på hvor spinkelt et grundlag denne tilsyneladende sikkerhed hviler, og hvor nemt det kan gå galt.

For Pakula, vil jeg gætte på, har det været en udfordring i sig selv at blive stillet over for opgaven at dramatisere det økonomiske spil, hvis drama ikke ligger åbenlyst og lige for, men skjuler sig nede i de ofte helt uigenemskuelige økonomiske transaktioner, som det kræver indsigt og viden helt at forstå konsekvenserne af. Og han har ikke gjort

det nemmere for sig selv ved at koncentrere sig så stærkt og konkret om netop dette abstrakte spil, der kun bliver krydret med en tyndbetet love story og et par perifere mord. I mine øjne er det faktisk noget af en sjældenhed at en film fra Hollywood insisterer på at skildre de økonomiske magtrelationer som andet end metaforer for magt, der i al almindelighed skal stå som kontrast til den individuelle helts kamp. Pakula har gravet i denne magts indre struktur og er kommet med en spændende film om det – og så skal jeg i denne forbindelse slet ikke komme ind på sandsynligheden af hans historie, den har jeg ikke kompetence til at bedømme.

Historien er speget og man skal (jeg skulle) holde ørene stive og øjnene på stilke for at følge med. Borough National Bank har økonomiske problemer, og lederen af 1. New York Bank, Max Emery, får Hub Smith til at kigge på sagen. Hvad Emerys interesse i Boroughs er, får vi på dette tidspunkt intet at vide om, og det er en del af en teknik, Pakula benytter sig af for at dramatisere stoffet.

Boroughs er insolvent, finder Hub hurtigt ud af, og løsningen er at finde en stor lånekunde, der kan afstive bankens ry og skaffe lidt kapital til huse. Et sindrigt spil sætter i gang, for som Hub siger: Bankvirksomhed er et spil og et spil kan man vinde, selv om man ikke kan slå systemet. «Det udsete offer bliver Lee Winters, enke efter den nyligt myrdede Charles Winters fra WinterChem. Hun er ambitiøs og vil godt have formandsposten i bestyrelsen efter sin mand, mens resten af bestyrelsen godt vil have hende hældt ud, hvis det ikke lige var fordi hun havde en pæn stor aktiepost i foretagendet. WinterChem har osse problemer, og Hub tilbyder nu Lee at hun og selskabet gennem Boroughs kan låne 500 millioner dollars som bestyrelsen ellers ikke kan skaffe, og hun får dermed gode muligheder for at insistere på formandsposten.

Men dermed er Boroughs problemer ikke løst. For en anden stor kunde er araberne, hvis mange oliepenge er placeret hos Boroughs der investerer dem rundt omkring. Normalt bliver disse investeringer konstant reinvesteret, når terminerne udløber, men én gang sker det kun på et hængende hår, og 5 millioner bliver ikke reinvesteret, men skal overflyttes til konto 21214 i 1. New York Bank. Hvis Boroughs ikke havde fået tilladelse til reinvestering ville det betyde et krak, fordi firmaet i så fald skulle udrede et par hundrede millioner dollars kontant.

Men man reddes som sagt, og kun Hub begynder at interessere sig for de 5 millioner og den mystiske konto, som er spærret. Et indbrud hos Emery skaffer ham de nødvendige oplysninger. Det viser sig, at der hver måned overflyttes millioner og atter millioner fra forskellige konti til 21214 og at de penge bl.a. investeres i guld og overflyttes til arabiske banker.

Sagen er, afsløres det efterhånden, at araberne er bange for de mange penge de har investeret i mere eller mindre solide amerikanske foretagender og ønsker dem trukket ud før foretagenderne krakker. Emery har

påtaget sig dette job og organiserer det så udtrækkene foregår langsomt og skjult for at undgå pludselig panik på pengemarkedet og i regeringen. Hub, der hidtil har været vor helt, der havde styr på det hele, viser sig nu blot at være en lille brik i Emerys spil. Han skulle ikke nødvendigvis redde Boroughs men blot sinke døden – indtil araberne havde fået trukket deres penge sikkert i land.

Samtidig har Lee osse opsnuset lidt om konto 21214, som hendes myrdede mand osse var ved at komme på sporet af. At det skulle være årsagen til mordet antyder af en overnervøs bankrevisor, der selv er kommet i klemme med sin viden og som ender med at begå selvmord. Hun forsøger at presse araberne med sin – ufuldstændige – viden om kontoen, til gengæld søges osse hun myrdet, formentlig ikke af araberne, men nærmere af de amerikanske bagmænd, der ikke vil gøre araberne nervøse. Da mordet ikke lykkes, går der alligevel panik i araberne, og de trækker alle deres penge ud af USA, med et totalt sammenbrud til følge. Kun så længe araberne reinvesterer de mange penge, de får for deres olie, kan systemet løbe rundt, men nu er det slut. Krisen i 30'erne var barnemad i forhold hertil, siger Emery, og en formanende TV-speaker beretter om, hvordan Øst og Vest samt den 3. verden nu må stå sammen for at klare problemerne. Verden som vi kender den er gået ned og må erstattes af noget andet.

Dette er filmens lille lysglimt af et utopisk håb midt i ragnarok, og sandsynligheden heraf kan man nok tillade sig at have sin tvivl om.

Denne ret så komplicerede historie beretter Pakula med en koldsindig og overlagt visualisering og en effektiv spændingsopbygning, der låner godt fra genrefilmens konventioner, og kun undtagelsesvis tipper han over i patos eller klicheer, man godt ville have undværet.

Smukt kalkuleret er således hele optakten, hvor filmen åbner med en langsom panorering henover Borough Nationals lystavler med børskurser og noteringer. Denne natlige panorering henover tallenes velordnede nøgternhed kontrasteres med en overtoning til samme lokalers hektiske daglige aktivitet, hvor alt synes kaotisk og helt uoverskueligt. Det er bl.a. denne spillecasinovirkelighed, der skjuler sig bag tallenes nøgternhed.

Tallenes grafisk rene velordnethed på lærredet modvares visuelt af et tilt op over et natligt kontorhus med oplyste vinduer, og øverst i dette hus myrdes Charles Winters. Heller ikke her er alt så nøgternt velordnet, som det ser ud til udefra.

Det er efter disse indledende billeder at Hub taler om illusionen om sikkerhed, et synspunkt billederne allerede har foregribet.

Lige så koldsindigt overlagt visualiserer filmen Hubs rolle. Han synes at have kontrol over tingene og har den rette opfattelse: det er et spil man skal lære at spille, og da han skal afgøre lånehandelen med arabernes mellemmand, sker det netop mens de spiller

squash, hvor boldens ping-pong modsvares af tallenes. At han kun er en brik i spillet bliver klart for tilskueren, da han ringer til mellemmanden og vi ser denne, igen i en grafisk velorganiseret visualisering, gå hen mod Emery der står sammen med en araber. Mellemmanden står imellem de to, og Hub er kun fjernet involveret, via telefonen.

I filmens sidste scene gentages, med modsat bevægelse, panoreringen henover Boroughs kontorer, nu med slukkede lystavler og tildækkede maskiner. Det er en tidsalder, der går under.

Lige så raffineret er filmen i sin fortælle-tekniske anvendelse af spændingsfilmens konventioner. Straks i begyndelsen introduceres Emery, men kun langsomt afsløres hans betydning. Og indtil næsten sidste billede er vi i tvivl om, hvorvidt han handler for egen vinding – den store forretning med araberne kaster vel en del af sig – eller om det faktisk er idealisme og den vestlige verdens økonomiske ve og vel han tænker på. På samme måde ser vi mellemmanden Naftari stå foran det hus, hvor Winters myrdes. Vi ved ikke hvorfor, men er på vagt da Hub kontakter ham og vi ved, at der er mere i ham end Hub aner. Og man kunne blive ved, bl.a. med introduktionen af Fewster, hvis rolle osse først afsløres langt senere i filmen og viser sig at være ret underordnet.

Således pirrer Pakula vores nysgerrighed og får os til at stille spørgsmål om personernes rolle i det spil han udfolder. Og på samme måde får han også gjort det spil som Hub udfolder til et pirrende og fængslende foretagende: bider Lee på krogen, og bestyrelsen på hans og Lees krog? Det er et sindrigt spil, hvor Lee er en brik i Hubs spil, Hub en brik i Emerys og Emery blot en brik i arabernes og hele spillet er styret af penge, penge der kun figurerer som tal på lystavler og papir. På trods af alle kolde kalkulationer, så bryder økonomien sammen på noget så irrationelt som arabernes nervøsitet. Og det er måske en af filmens vigtigste fortjenester, at den viser at økonomi ikke kun er kold viden-skab, men i høj grad et spil hvor troværdighed, bluff og nerver har en afgørende indflydelse på udfaldet.

Indvendingerne er mod skønhedspletter. F.eks. får mordet på Charles alt, hvad det kan trække på genrekonventionerne uden at der er alt for god dækning bag. Endnu mere gør det sig gældende med hensyn til mordet på Lee's chauffør, der pensles mere ud, end det er vigtigt til. Og krydsklipningen mellem Hub på indbrud i Emerys kontor og Emery, der er på vej derop, bliver trukket langt udover grænsen af, hvad scenen kan bære. Mest problematisk forekommer mig dog den love story der – ifølge konventionerne – skal udvikle sig mellem Hub og Lee. Den har ikke megen betydning for historien og får i hvert fald ingen indflydelse på det centrale i den. Og Pakula beretter om den i et underligt distanceret perspektiv, hvor man aldrig kan tro på den og derfor undrer sig over, hvad den i det hele taget skal med for. Den bliver ikke, som vanligt, en symbolsk afspejling af udviklingen i deres økonomiske mellemværender, og den

synes heller ikke at aflede Hub fra hans oprindelige projekt. Jeg vil gætte på at Pakula mere eller mindre er blevet påtvunget denne historie af producenterne, der vel har syntes, at en love story mellem Jane Fonda og Kris Kristofferson kunne sælge produktet.

Og endelig virker afslutningens dommedagsbilleder noget patetiske. Filmen ville være bedre tjent uden disse katastrofefilmsfantasier.

Men som sagt er det skønhedspletter på en film, hvor Pakula arbejder videre med temaer og metoder vi kender fra især »Alle præsidentens mænd« og »Sidste vidne«. I sidstnævnte er det Kennedy-mordet, der er baggrunden for en politisk thriller, der antyder store sammensværgelser bag mordet. Osse her arbejder Pakula med prægnante billeder, der skal fortælle os om den uoverskuelige og bedrageriske verden, vi er en del af, men historien bevæger sig på et væsentligt mere abstrakt plan, hvor Parallax-organisationens egentlige produkt fortaber sig i det uvisse, mens »Hemmelig forbindelse«s store fortjeneste er, at den forsøger at være så konkret om så abstrakt (og tilsyneladende udramatisk) et emne. I »Alle præsidentens mænd« fortæller Pakula historien om Watergate frem til Nixons genvalgelse, og med en raffineret spændingsopbyggende fortælle teknik får han gjort denne historie, hvis udfald vi alle kender alt for godt, til en medrivende og samtidig analytisk gennemlyst historie. Det er med samme teknik han får gjort pengeverdenens talmanipulationer spændende – uden at der render mystiske mænd rundt med kufferter fyldt med penge, kufferter hvis skæbne vi traditionelt nemmere engagerer os i end i talkolonners indbyrdes rokader.

Uden at sælge sig selv på underholdningens alter benytter Pakula sig af underhold-

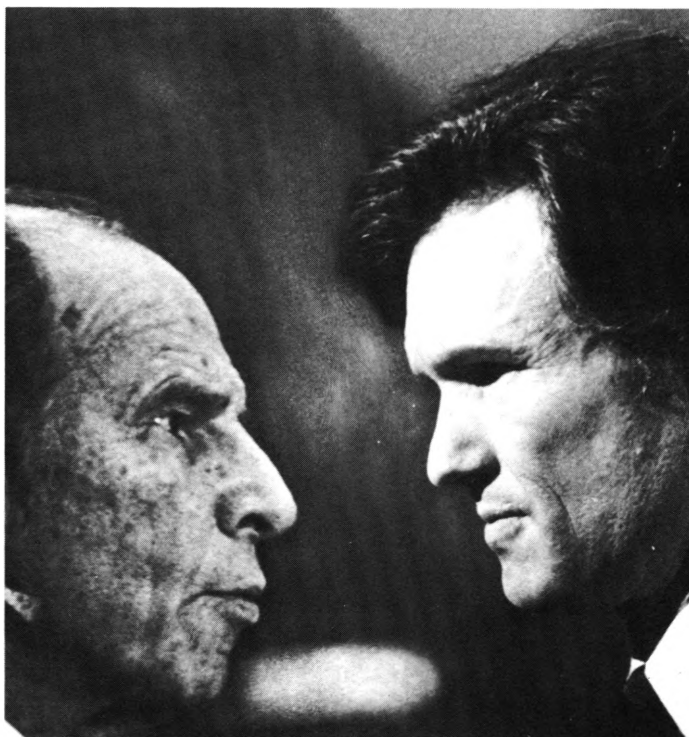
ningsfilmens konventioner til at fortælle sin specielle historie om det moderne samfunds sindrige, skjulte og meget betydningsfulde mekanisme der gør at sikkerheden kun er en illusion.

HEMMEG FORBINDELSE

Rollover: USA 1981 (P-start: 12.1.81). P-selskab: IPC Film. For Orion. P: Bruce Gilbert. P-sup: George Justin. Instr: Alan J. Pakula. Instr-ass: Alex Hapsas, Joe Ray. Stunt-instr: Vic Magnotta. Manus: David Shaber. Efter: Fortælling af David Shaber, Howard Kohn, David Weir. Foto: Guiseppe Rotunno, (New York) William Garroni. Farve: Technicolor. Kamera: Tom Priestley Jr. Klip: Evan Lottman. P-tegn: George Jenkins/Ass: Jay Moore. Ark: Beeb Salzer. Dekor: John Godfrey, Carol Joff, John Gilliar. Rekvis: Wally Stocklin. Kost: Ann Roth, Michael Dennison, Alba Schipani. Komp/Dir: Michael Small. Musikkband: Norman Hollyn. Tone: Anthony Ciccolini III, Greg Sheldon, Neil Kaufman, Michael Moyse, Bernie Hajdenberg, Dennis Maitland, Kim Maitland, Leeichter.

Medv: Jane Fonda (Lee Winters), Kris Kristofferson (Hubbell Smith), Hume Cronyn (Maxwell Emery), Josef Sommer (Roy Lefcourt), Bob Gunton (Sal Naftari), Macon McCalman (Jerry Fewster), Ron Frazier (Gil Hovey), Jodi Long (Betsy Okamoto), Crocker Nevin (Warner Ackerman), Marvin Chatinover (Henry Lipscomb), Ira B. Wheeler (Mr. Whitelaw), Paul Hecht (Khalid), Norman Snow (Hishan), Nelly Hoyos (Lee Winters' stuepige), Lansdale Chatfield (Mrs. Emery), Sally Sockwell (Mrs. Fewster), Martha Plimpton (Fewsters ældste datter), Gaby Glatzer (Fewsters yngste datter), Howard Erskine (Dodds), Michael Fiorillo (Chauffør), Marilyn Berger (Speaker), Alex Wipf (Mystisk mand), Ahmed Yacoubi (Ældre araber), Charlie Laiken (Fakultetsmedlem), Stanley Simmonds (Nattevagt), E. Brian Dean (2. nattevagt), James Sutton (Vice-President, First New York Bank), Joel Steadman (Assistant Vice-President), Garrison Lane (Charles Winters), Michael Prince (Charles Winters' stemme), Nina Reeves (Sekretær i Borough National), Carolyn Larson (Hubbell Smiths sekretær), Rebekka Brooks (Telexdame), Richard Barbour, Danny Redmon, Eric Bethancourt, Steve Bullard, Neela Eriksen, Lawrence Sellars, Ernie Garrett, Art Hansen, Ira Lewis, Sharon Casey, Bernie Rachele, Keith Eager, Dave Ellsworth, Art Lambert.

Længde: 115 min., 3170 m. Censur: Grøn. Udl: Warner & Metronome. Prem: 30.7.82 – Dagmar.



Hume Cronyn og Kris Kristofferson i »Hemmelig forbindelse«